

Jame na Ratitovcu in njihova podzemeljska favna hroščev

Bojan Kofler

Ratitovec ni posebno visoka gora. S svojim najvišjim vrhom Altemavrom seže skromnih 1678 m visoko. In vendar obiskovalce preseneti s svojim alpskim izgledom, čudovitimi razgledi na bližnjo in daljno okolico ter z izredno pestrostjo rastlinskega in živalskega sveta. Večini obiskovalcev pa ni znano, da v svojih nedrjih skriva številne jame in globoka brezna z edinstveno favno slepih jamskih hroščev. Nekatere med njimi najdemo samo v Sloveniji in nikjer drugje (slovenski endemiti), so pa celo taki, ki živijo zgolj tu (endemiti Ratitovca in bližnje okolice).

Raziskovanje podzemlja.
Foto: Peter Jeram

JAME IN BREZNA

V masivu Ratitovca se je izoblikovalo nekaj večjih jam in brezen. Marsikateremu obiskovalcu gore je znano skoraj 150 m globoko brezno Grintloch, ki se odpira na zunanjem robu druge vrtače v smeri proti Zabrdi, le nekaj minut hoda od Krekove kočice na Ratitovcu. Severno od kočice v smeri proti Pečani se nahaja drugo brezno, v katerem so še v 19. stoletju kopali železovo rudo bobovec za potrebe železarjev v Železnikih (Jašek sv. Jožefa in sv. Frančiška). Drugi speleološki objekti so znani zlasti lovcom, gozdnim delavcem in pastirjem. V preteklosti so zlasti jame in brezna na Pečani v poletnih mesecih služili pastirjem kot vir ledu, snega in vode. V posameznih breznih in jamah Ratitovca in bližnje Jelovice pa so, kot je bilo že omenjeno, v preteklosti tudi rudarili.

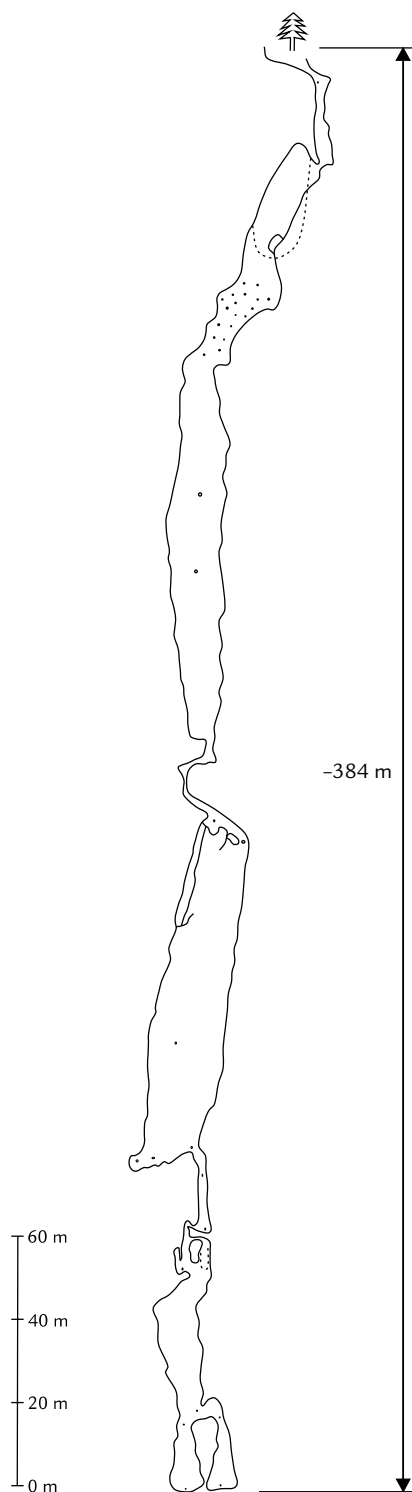
Jamarji Društva za raziskovanje podzemlja iz Škofje Loke na Ratitovcu in Jelovici raziskujemo že več kot 10 let. Do naših raziskav so bila z vrha Ratitovca in njegove bližnje okolice v Katastru jam Slovenije registrirana naslednja brezna in jame:

JAMA/BREZNO	DOLŽINA	GLOBINA
Brezno Grintloch (Altemaver)	173 m	147 m
Ledena jama na Lavtah (Lavte)	70 m	35 m
Brezno pod Lavtami	?	?
Ledena jama pri Pečani (Pečana)	5 m	5 m
Snežno brezno pri Pečani (Pečana)	6 m	5 m
Snežna razpoka na Ratitovcu	7 m	6 m
Snežna jama	24 m	12 m
Jama s tremi vhodi	30 m	7 m
Snežno brezno pri Jami s tremi vhodi	25 m	20 m

Loški jamarji pa smo v preteklih letih našli in raziskali naslednja brezna in naslednje jame:

JAMA/BREZNO	DOLŽINA	GLOBINA
Jama Kosmatula (Kosmati vrh)	74 m	26 m
Brezno na Kamrci (Kosmati vrh)	130 m	117 m
Brezno Jelenček (Kosmati vrh)	25 m	21 m
Jama pod žičnico (Gladki vrh)	30 m	13 m
Brezno pod žičnico (Gladki vrh)	7 m	11 m
Polhovo brezno (Klom)	35 m	30 m
Klomsko brezno (Klom)	499 m	384 m
Jama Kela	750 m	270 m
Jašek sv. Jožefa in sv. Frančiška	287 m	79 m

Med novoraziskanimi jamami in brezni izstopa kar 384 m globoko Klomsko brezno, ki je daleč najgloblje brezno tega področja. Na območju Ratitovca so bile in so nedvomno še neodkrite jame in brezna, zato so se tu trudili: Walter, Marko in Meta Zakrajšek, Peter Jeram, Simon Primožič, Bojan Kofler, Iris Todorovič, Jože Jenko, Marjan Benedik, Gašper Bogataj in Klemen Vidic. Možnost, da gora skriva v svojih nedrjih še večja speleološka presenečenja, spodbuja k novim iskanjem.

Klomsko brezno.
(Walter in Marko Zakrajšek, 1997)

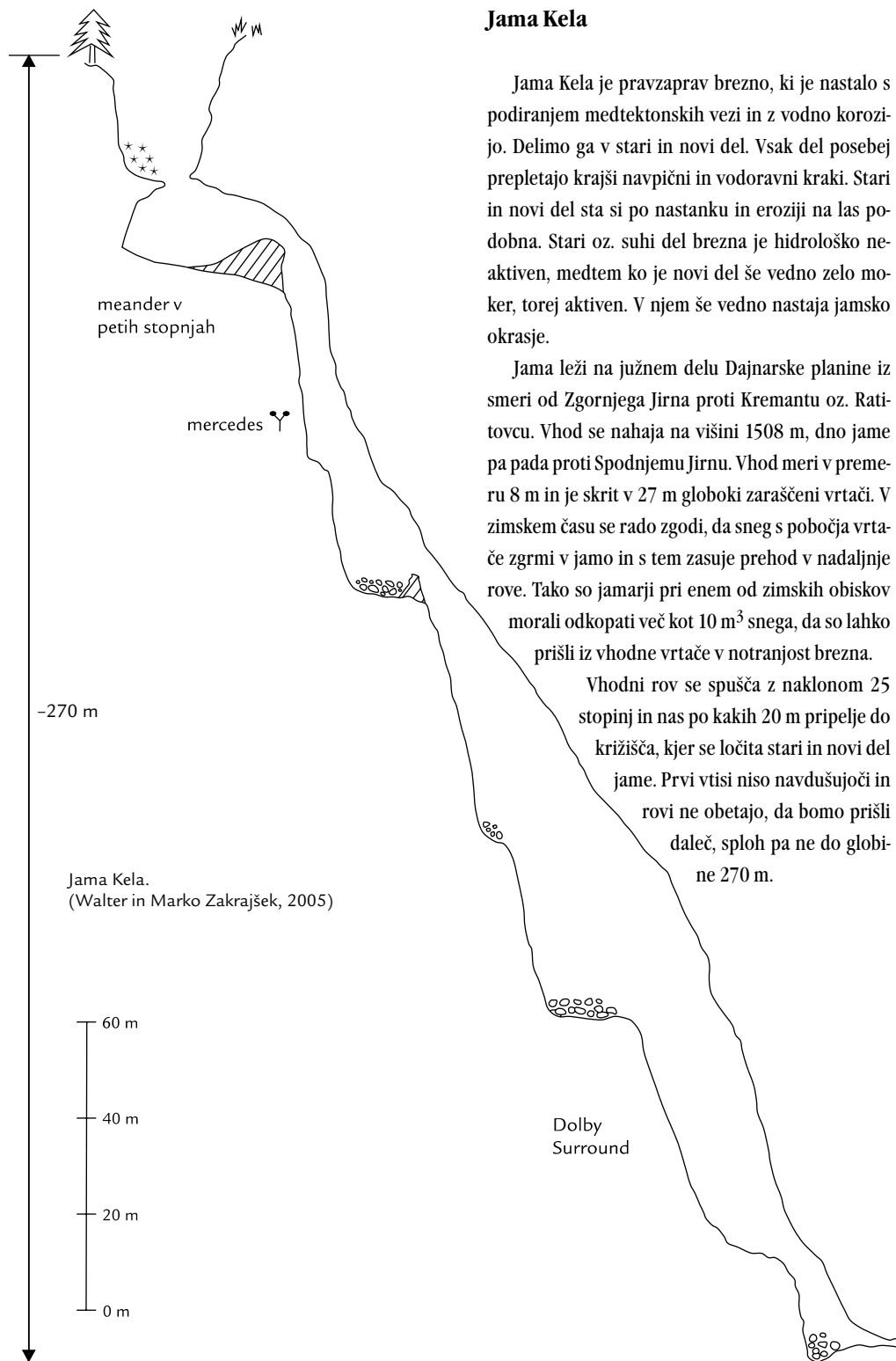
Klomsko brezno

Klomsko brezno leži severozahodno od Kosmatega vrha, na nadmorski višini okrog 1500 m. V zračni črti je od Kosmatega vrha oddaljeno približno 750 m. Poimenovano je po planini Klom, na kateri se nahaja.

Vhod v brezno je v ne kaj preveč obetajočem podoru. Že takoj na vhodu je okoli 30 m globoko brezno, ki se konča z manjšo ožino. Za njo se brezno cepi v dva dela. Če se spustimo naravnost navzdol, se brezno konča slepo. Potrebno je torej nekaj korakov v desno, da se lahko spustimo do naslednjega sidrišča in preko 35 m globokega brezna dosežemo podorno dvorano, ki se nadaljuje z manjšim labirintom (meandrom). Tu se stlačimo v razpoko. Po 2–3 m se ožina malo razširi, in ko se prerinemo skozi, čepimo na polici nad 100-metrskim breznom, ki se po treh stopnjah (23 m, 22 m, 65 m) konča z morečo ožino. Mogoče jo je preplezati, vendar nas takoj čaka še ena. Končno pridemo pod strop velike podorne dvorane s štirimi parnimi brezni. Dve brezni sta globoki po 40 m, dve pa lepih 100 m. Previdno se spustimo po polici, ki vodi med dvema breznom. Pridemo do križišča treh brezen: v smeri prihoda je 40-metrsko brezno, pogled na levo po ilovnati drči nam pokaže 100-metrsko brezno in pogled med tema dvema nam seže do roba, ki ga moramo prosto preplezati, da pridemo do pravega 100-metrskega brezna. Po njem dosežemo globino 310 m. Brezno se nadaljuje v odkopani ožini skozi manjšo podorno dvoranico do 19-metrskega brezna. Na dnu brezna nas čaka meander. Preplezamo 4-metrsko stopnjo, čez njo pa se spustimo 10 m globoko v večjo dvorano, ki se nadaljuje v 40-metrsko brezno. Ko se spustimo okrog 30 m, izbiramo med levim in desnim breznom – obe nas pripeljeta na globino 384 m.

Klomsko brezno. Foto: Peter Jeram

Jama Kela

Jama Kela je pravzaprav brezno, ki je nastalo s podiranjem medtektonskih vezi in z vodno korozijo. Delimo ga v stari in novi del. Vsak del posebej prepletajo krajši navpični in vodoravni kraki. Stari in novi del sta si po nastanku in eroziji na las podobna. Stari oz. suhi del brezna je hidrološko neaktiven, medtem ko je novi del še vedno zelo moker, torej aktiven. V njem še vedno nastaja jamsko okrasje.

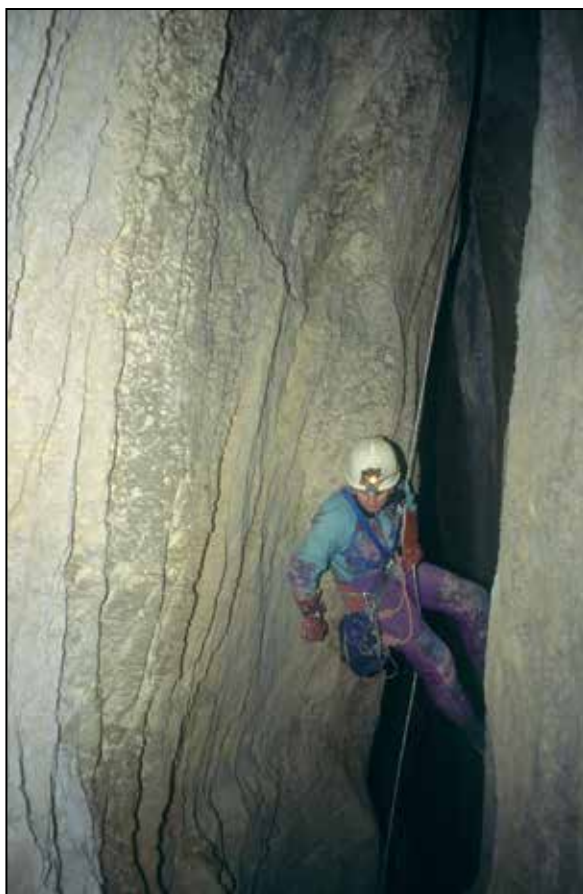
Jama leži na južnem delu Dajnarske planine iz smeri od Zgornjega Jirna proti Kremantu oz. Ratitovcu. Vhod se nahaja na višini 1508 m, dno jame pa pada proti Spodnjemu Jirnu. Vhod meri v premeru 8 m in je skrit v 27 m globoki zaraščeni vrtači. V zimskem času se rado zgodi, da sneg s pobočja vrtače zgrmi v jamo in s tem zasuje prehod v nadaljnje rove. Tako so jamarji pri enem od zimskih obiskov morali odkopati več kot 10 m³ snega, da so lahko prišli iz vhodne vrtače v notranjost brezna.

Vhodni rov se spušča z naklonom 25 stopinj in nas po kakih 20 m pripelje do križišča, kjer se ločita stari in novi del jame. Prvi vtisi niso navdušujoči in rovi ne obetajo, da bomo prišli daleč, sploh pa ne do globine 270 m.

Skozi ves stari del do njegovega dna na globini 120 m nas spremlja suha ilovica, podori in stare, neaktivne jamske tvorbe. Naklon tega dela se giblje od navpičnih 90 do skromnih 25 stopinj. Gibati se moramo pazljivo, saj so stene in skale dokaj načete od starosti in zato krušljive. Dno brezna se konča v neprehodnih tleh, polnih grušča, brez kakršnega koli obeta za nadaljnja napredovanja v globino.

V novem delu nas meander, dolg okrog 20 m in človeških dimenzij, vijugasto vodi iz ene lezike v drugo. V zimskem času naletimo tu na večje količine ledu in ledeni kapnik. Meander se prevesi v 15-metrsko brezno oziroma dvorano, ki nas preseneti s svojimi dimenzijami (15 m višine, 25 m dolžine in 6 m širine). Na njenem robu se vidi prehod v spodnjo etažo in iz te nas stopnjasto brezno pripelje 60 m nižje. Dno tega brezna ima premer 5 m in se zaključ

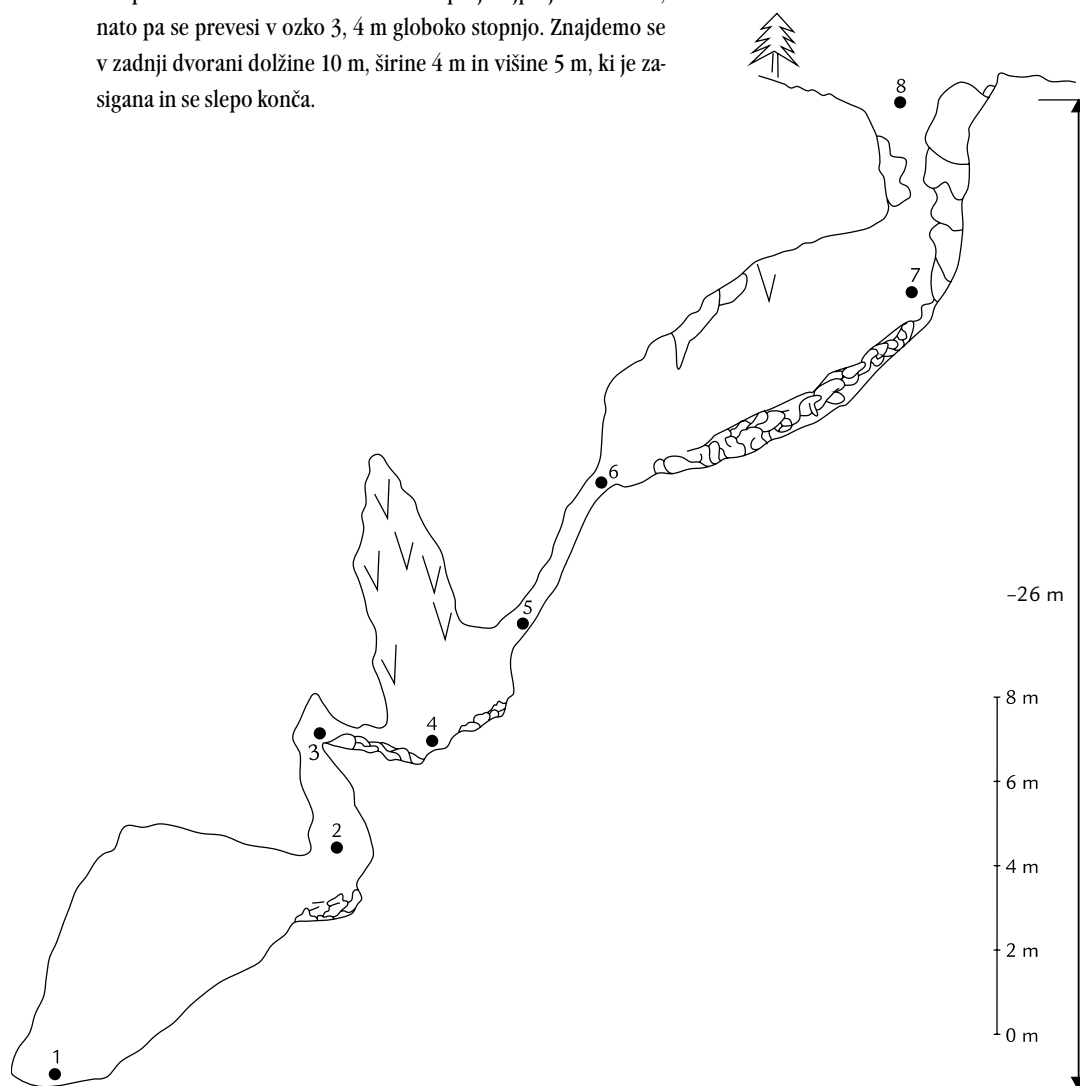
s skalnimi bloki. Ko sledimo prepihu, nas ta pripelje skozi ožino v novo brezno. Brezno je tektonski prelom med dvema lezikama. Njegov naklon je okrog 60 stopinj in se konča s 40-metrskim previsom. Od začetka pa do dna tega previsa meri razpoka v dolžino kar 135 m. Prva raziskovanja so se na dnu tega brezna končala. Nadaljnje napredovanje je bilo mogoče samo s kopanjem. Skozi prekopano ožino danes pridemo v 10-metrsko brezno, ki pa se žal konča v neprehodni ožini na globini 270 m. Skozi ožino se čuti manjši prepih, kar daje upanje za nadaljnje napredovanje. Tudi v vmesnih etažah je še nekaj neraziskanih razpok, ki bi nas lahko popeljale v kakšno vzporedno brezno. Zaradi navedenega raziskovanje v zaenkrat 270 m globoki in preko 750 m dolgi Keli še ni zaključeno.

Jama Kela.
Foto: Peter Jeram

Jama Kosmatula

Jama Kosmatula leži pod Kosmatim vrhom. Če se na samem vrhu obrnemo proti Dražgošam in se v tej smeri spustimo dobrih 100 m, smo pri vходу vanjo. Vhod je udornega nastanka. Če po skalah splezamo kake 3 m niže, dosežemo vhodno dvorano, ki je dolga 10 m, široka okrog 2 m in visoka do 5 m. V notranjost vodi strm, ozek rov, ki se konča s približno 2 m globoko stopnjo. Jama se razširi v 4 m dolg, 2 m širok prostor z dvema visokima dimnikoma, ki se slepo končata. Tla so pokrita z gruščem, izpod stropa se cedi voda. Ozek rov vodi naprej najprej vodoravno, nato pa se prevesi v ozko 3, 4 m globoko stopnjo. Znajdemo se v zadnji dvorani dolžine 10 m, širine 4 m in višine 5 m, ki je zasigana in se slepo konča.

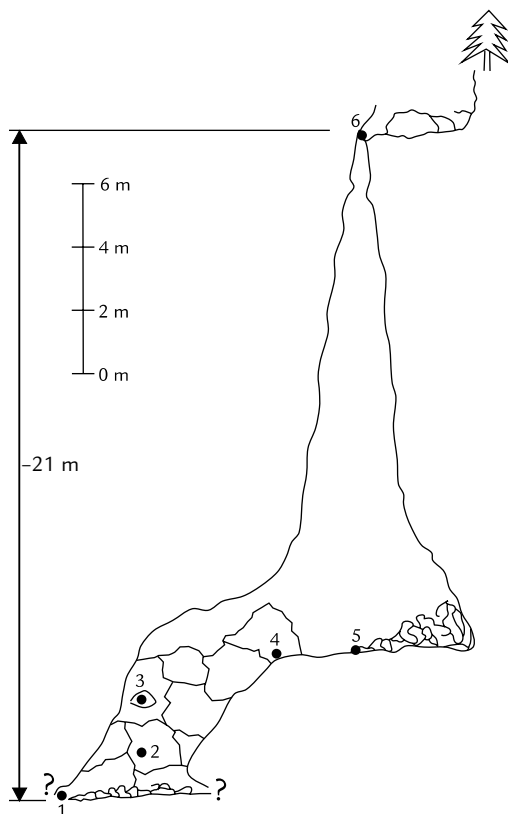

Jama Kosmatula.
(Walter Zakrajšek, 1996)

Brezno Jelenček

Brezno Jelenček se nahaja v trikotniku, ki ga tvorijo Kosmati vrh, Jesenovc in Klom. Odpira se na desnem robu vrtače. Vhod je bilo ob prvem obisku potrebno odkopati. Sedaj je to manjša razpoka na robu vdora. Ker je dno pokrito z ilovico, skozi vhod v brezno zdrsnemo kot po toboganu. Tu je več prostora. Dvorana je široka 15–16 m in visoka 17 m. Dno dvorane je pokrito s podornim kamenjem, prstjo, listjem in vejami s površja. Jama se med podornimi bloki še nadaljuje, vendar je napredovanje težavno. Kam daleč se ne da, spodnji del rova je namreč z vseh strani zasut s podornim kamenjem, med katerim je čutiti prepih.

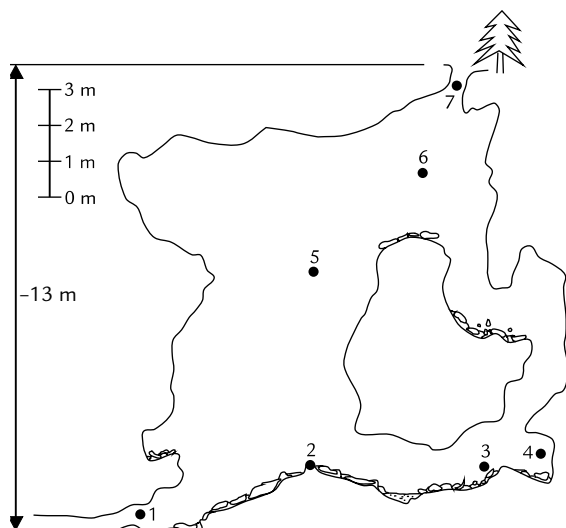
Brezno je dobilo ime po ostankih (lobanja, rogovje) jelena, najdenih v njem. Strokovnjaki so ocenili, da gre za 4 leta starega samca, starost ostankov pa so datirali v čas okrog 1800 let pred našim štetjem.

Brezno Jelenček. (Walter in Marko Zakrajšek, 1997)

Jama pod žičnico

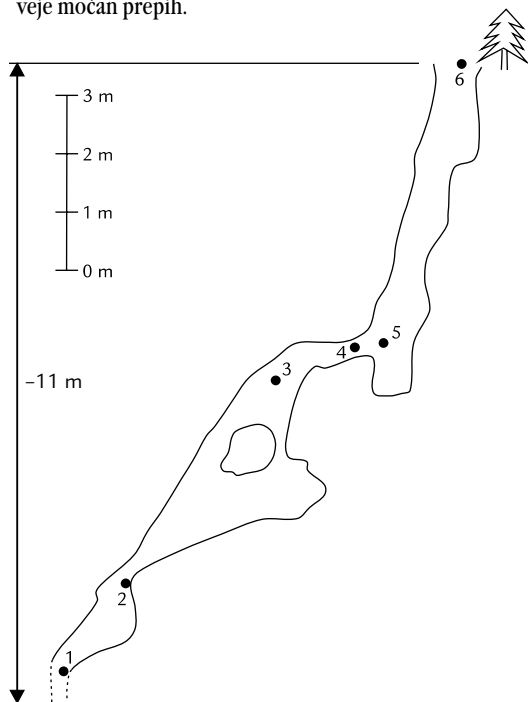
Jama pod žičnico leži v smeri od Krekove kočice proti Torki. Če gremo ob tovarni žičnici proti Torki, naletimo na staro mulatjero. Ob njej je vhod v jamo. Skozi 0,6 x 0,4 m veliko luknjo pridemo v 4,5 m globoko brezno. Na eno stran, proti točki 7, se lahko spustimo nižje, od tam že vidimo dno, vendar se skozi razpoko ni mogoče preriniti. Od točke 6 se zato spustimo na drugo stran proti točki 5, kjer dosežemo dno. Proti jugovzhodu poteka še en rov, ki se po 5 metrih zoži in postane neprehoden. V nasprotno stran, proti severozahodu, vodi rov, ki pripelje pod točko 7, vendar se rov po 2 m konča.

Jama pod žičnico. (Simon Primožič, Peter Jeram, 1995)

Brezno pod žičnico

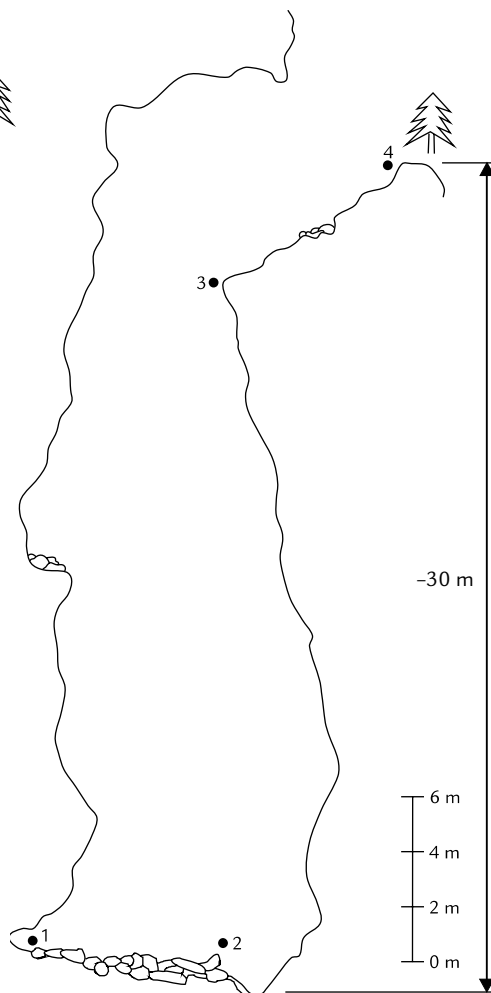
Brezno pod žičnico najdemo na južnem pobočju Ratitovca, nedaleč od Krekove koč. Odpira se ob tretjem stebru tovarne žičnice. Od vhoda se spustimo po 1–1,5 m širokem breznu 10 m globoko. Od tu vodi v zahodni smeri 1 m visok rov, ki se kmalu obrne ostro proti jugu. Pridemo do 3 m globoke stopnje, ki jo je mogoče prosto preplezati. Od točke 3 se rov v jugovzhodni smeri strmo spušča proti točki 1, kjer se konča z neprehodno ožino, iz katere veje močan prepih.

Brezno pod žičnico.
(Marko Zakrajšek, Peter Jeram, Iris Todorovič, 1995)

Polhovo brezno

Polhovo brezno se nahaja v gozdu severovzhodno od Kosmatega vrha, nekako na sredini med Klomom in Jesenovcem (1247 m). Jama je značilna erozijsko razširjena razpoka. Vhod je ovalne oblike, ožji del je širok 3 m, širši pa 7 m. Rov se najprej strmo spušča, na koncu pa se prevesi v 25-metrsko vertikalno. Tla so pokrita z gruščem.

Polhovo Brezno. (Simon Primožič, 1997)

Brezno na Kamrci

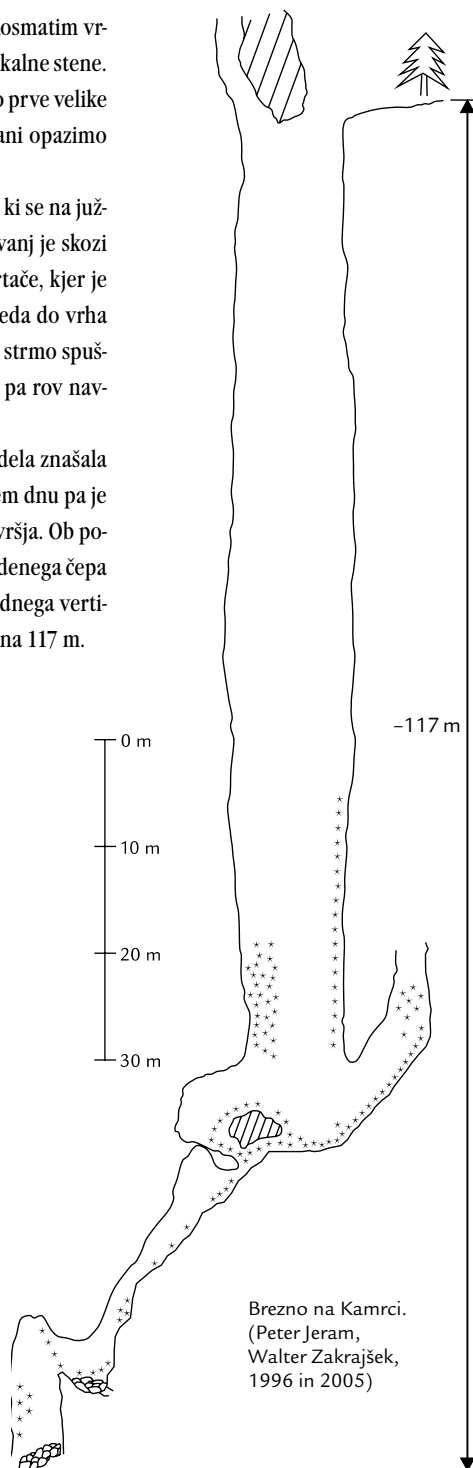
Brezno na Kamrci se nahaja ob poti med Pečano in Kosmatim vrhom. Od Vratc gremo po markirani stezi ves čas ob robu skalne stene. Ko steza zavije na levo proti vrhu gore, ji sledimo samo do prve velike vrtače, nakar se vrnemo nazaj na rob. Sedaj na levi strani opazimo našo vrtačo z breznom.

Brezno na Kamrci ima zgornji vhod tik ob robu sten, ki se na južni strani prepadno spuščajo proti Razorju. Lažji dostop vanj je skozi spodnji vhod, ki ga dosežemo, če se spustimo na dno vrtače, kjer je na njenem jugozahodnem delu vertikalna razpoka - zajeda do vrha vrtače, in tudi vhod v brezno. Vhodni del rova se najprej strmo spušča okrog 10 m in je pokrit z gruščem, od previsa naprej pa rov navpično pada do dna.

Ob prvem obisku, leta 1996, je globina vertikalnega dela znašala 56 m. V spodnjem delu so bile stene zaledenele, na samem dnu pa je ležal sneg, led pa tudi kamenje, zemlja, listje in veje s površja. Ob ponovnih obiskih v jeseni leta 2003 in pomladi leta 2004 ledenega čepa ni bilo več in zaradi taljenja snega in ledu je globina vhodnega vertikalnega dela narasla na 88 m, skupna globina brezna pa na 117 m.

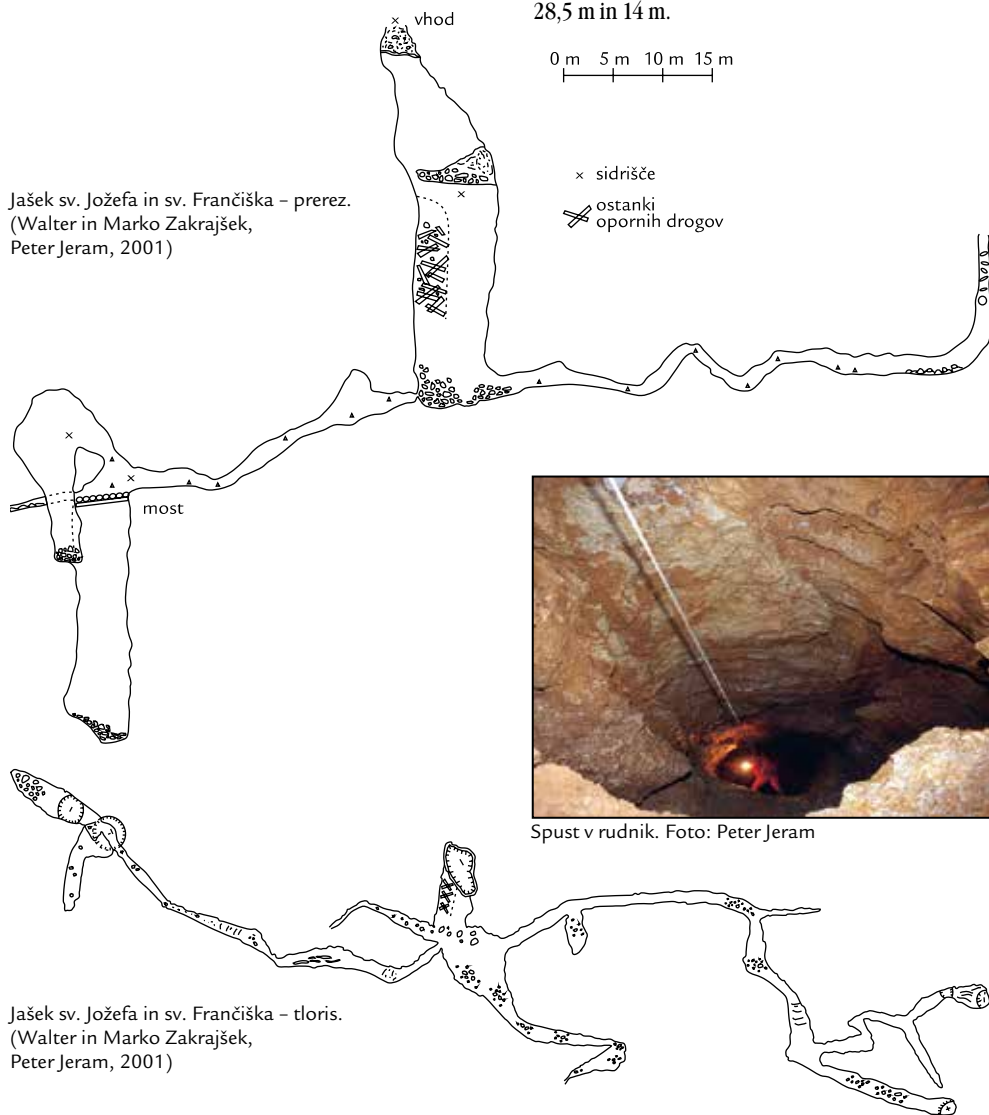
Brezno na Kamrci. Foto: Simon Primožič

Jašek sv. Jožefa in sv. Frančiška

Jašek sv. Jožefa in sv. Frančiška je ob poti od Krekove kočice proti Pečani. Brezno poiščemo zlahka, saj je ograjeno z bodečo žico in označeno s tablo. O njem in o rudarjenju v njem je v Loških razgledih obširno poročal Jože Dolenc. Loški jamarji pa so prvotno naravno brezno, ki so ga ljudje z rudarjenjem delno preoblikovali, točno izmerili in izdelali njegov načrt.

Vhodni del brezna je spolzek in krušljiv. Mimo zagodenih opornih nosilcev se spustimo na dno 40 m globokega vhodnega brezna. Dosegli smo dvorano, iz katere vodijo rovi na vse strani. To so delno odkopani raziskovalni rovi v naravnem toku jame. Po njih se gibljemo stoje, polstoje, čepe, kleče pa tudi po trebuhu. Kmalu smo blatni in mokri. Na nekdanje rudarjenje poleg samih rogov opozarjajo leseni tramovi, deske, leseni most čez brezno, lesena drčca za izvlačenje posod z rudo in ostanki železove rude. Jama ima tudi dve notranji brezni globine 28,5 m in 14 m.

Vhod v rudnik.
Foto: Peter Jeram

Še vidni podporni tramovi v rudniku.
Foto: Peter Jeram

Most. Foto: Peter Jeram

PODZEMELJSKA FAVNA HROŠČEV

Jame so občasna prebivališča in prezimovališča številnih živalskih vrst. V njih pogosto najdemo netopirje, pajke, izopodne rakce, stonoge, suhe južine, paščipalce, maloščetince, kačice, komarje, vešče, jamske kobilice, polže itd. Obenem so življenjski prostor pravih jamskih živali. To so na videz drobna, bleda bitja z zakrnelimi očmi, dolgimi nogami in podaljšanimi tipalkami. Kljub svoji slepoti se v večini temi odlično znajdejo. Pomagajo si s pretanjenim vohom in tipom. Nekatera med njimi se hranijo z razpadajočim organskim materialom, ki prihaja s površja, spet druga so pravi roparji, ki žro prve.

Med dolgoletnimi biološkimi raziskavami v jamah, brezni in opuščeni rudnikih Ratitovca je bila ugotovljena pestra endemična podzemeljska favna slepih jamskih hroščev. Rezultati raziskav so daleč presegle najbolj optimistična pričakovanja. Odkrita je bila ena za biološko znanost nova vrsta (*Orotrechus koflerianus*), tri nove podvrste (*Anophthalmus ravasinii soriscensis*, *Anophthalmus besnicensis frater*, *Pretneria latitarsis soriscensis*) in nova, še neopisana podvrsta (*Aphaobius milleri ssp. n.*).

Orotrechus koflerianus

Orotrechus koflerianus
(naravna velikost: 4,1–4,2 mm).
Foto: Bojan Kofler

Koflerjev orotrehus je izredno redek endemit (živalska vrsta, ki ima omejeno življenjsko območje in ne živi nikjer drugje) Ratitovca in bližje okolice in zato nedvomno tukajšnja največja biološka posebnost. Ta slepa vrsta iz družine krešičev (*Carabidae*) je bila do pred kratkim znana po samo dveh primerkih (samec in samica), ki sva jih z ženo ulovila v starem rudniškem rovu na Ratitovcu. Koflerjev slepi orotrehus je rumenorjave barve, dlakav, ima izrazito dolgo, razpotegnjeno telo, zelo dolge tipalke in zelo dolge noge. Vrsta je popolnoma slepa. O področjih, ki jih naseljuje, njenem življenjskem ciklusu, pogostnosti in številčnosti vemo zelo malo. Danes si predstavljamo, da naseljuje mikroprostore in globoke špranje v tleh, od koder le izjemoma zaide v večje podzemske prostore (jame, brezna, opuščeni rudniki). Po vsej verjetnosti vrsta poseljuje področje Ratitovca, Soriške planine in Dražgoške gore.

Anophthalmus ravasinii soriscensis

Anophthalmus ravasinii soriscensis
(naravna velikost: 5,9–6,8 mm).
Foto: Bojan Kofler

Na Soriški planini (po njej je tudi poimenovana) in Ratitovcu je endemična, močno razširjena in zelo pogosta posebna podvrsta soriškega Ravasinijevega brezokca. To slepo podvrsto iz družine krešičev (*Carabidae*) je prvi našel Egon Pretnar skupaj z Božidarjem Drovenikom in Petrom Tonkljem v jamah na Soriški planini. Ima veliko, močno, razpotegnjeno telo, dolge tipalke in dolge, močne noge. Je transparentno rumenorjave barve in gosto poraščena z dolgimi, tankimi dlakami. V velikem številu smo jo našli v vseh jamah na Ratitovcu.

Anophthalmus besnicensis frater

Anophthalmus besnicensis frater
(naravna velikost: 5,2–6 mm).
Foto: Bojan Kofler

Endemit Jelovice, Ratitovca in Soriške planine. To slepo podvrsto iz družine krešičev (*Carabidae*) je prvi našel Egon Pretnar na Jelovici, mi pa smo ujeli več primerkov v novoodkritih jamah na Ratitovcu, kjer pa ni pogosta. Podvrsta je srednje velika, ima razpotegnjeno, robustno telo, debele tipalke in dolge, krepke noge. Glava in vratni ščit sta rdečerjava, pokrovke pa rumenorjave. Zgornja stran telesa je pokrita z redkimi, zelo kratkimi dlakami.

Antisphodrus schreibersi

Antisphodrus schreibersi
(naravna velikost: 12,5–15 mm).
Foto: Bojan Kofler

Vrsta je slovenski endemit in pripada družini krešičev (*Carabidae*). Živi na Gorenjskem, Štajerskem in Primorskem. Najdemo jo v jamah, pa tudi v gozdovih pod globoko zakopanimi kamni. V jamah jo včasih opazimo, ko lazi po stenah, navadno pa se skriva pod gruščem. Vrsta je temno rjave ali rjave barve. Ni slepa, ima pa že delno zakrneli oči. Vrsto najdemo v velikem številu v vseh jamah v okolici Škofje Loke, v Selški in Poljanski dolini, na Ratitovcu pa ni pogosta.

Pretneria latitarsis soriscensis

Pretneria latitarsis soriscensis
(naravna velikost: 2,8–3,3 mm).
Foto: Bojan Kofler

Slovenski endemit je tudi rod pretnerij (*Pretneria*), ki je dobil ime po našem zaslužnem raziskovalcu jamskih hroščev Egonu Pretnerju. Rod pretnerij živi pogosto skupaj z rodom ploskonožcev (*Oryotus*). Dosedaj so bile opisane tri vrste. V pogorju Triglava, visoko nad drevesno mejo, najdemo Metkino pretnerijo (*Pretneria metkae*), njeno podvrsto Mirina pretnerija (*Pretneria metkae mirae*) pa na Prisojniku in Razorju. Na drugi strani Soče prebiva Saulijeva pretnerija (*Pretneria saulii*). V jamah od Trnovskega gozda do Jelovice živi ploskonoga pretnerija (*Pretneria latitarsis*). Osebki iz jam na Ratitovcu in Soriški planini se razlikujejo od osebkov s Krasa in pripadajo pred kratkim opisani novi podvrsti *Pretneria latitarsis soriscensis*.

Aphaobius milleri ssp. n.

Aphaobius milleri ssp. n.
(naravna velikost: 2,5 mm–2,7 mm).
Foto: Bojan Kofler

Millerjev jajčar je slepi jamski mrharček iz rodu *Aphaobius* (jajčarji). Ima majhno ovalno telo temno rjave, rjave ali rumenorjave barve, zelo dolge noge in tipalnice. Živi tako v jamah kakor tudi pod globoko zakopanimi kamni. Razširjen je skoraj po vsej kraški Sloveniji, sega pa tudi v Avstrijo. Na jugu je rod *Aphaobius* razširjen tudi v naših dinarskih gorah, na Snežniku, Kočevskem in celo na Hrvaškem. Vrsta je zelo variabilna in tako danes poznamo številne podvrste iz raznih delov Slovenije. Osebki z Ratitovca pripadajo novi, še neopisani podvrsti, ki je endemit Jelovice, Ratitovca in Soriške planine.

Oryotus micklitzi micklitzi

Oryotus micklitzi micklitzi
(naravna velikost: 2,5 mm).
Foto: Bojan Kofler

Slepi jamski mrharčki iz rodu *Oryotus* (ploskonožci) so slovenski endemit. Doslej so bile opisane tri vrste. *Oryotus raduhensis* (raduški ploskonožec) živi v jamah na Raduhi (Savinjske Alpe). *Oryotus schmidti* (Schmidtov ploskonožec) je prebivalec Notranjske in Krasa. Tipična oblika *Oryotus schmidti* živi v jamah Nanosa in Trnovskega gozda. Podvrsta *Oryotus schmidti subdentatus* pa v jami Dimnice pri Markovščini. Vrsta *Oryotus micklitzi* (Micklitzijev ploskonožec) naseljuje Julijske Alpe in njihovo predgorje. Podvrsta *Oryotus micklitzi indentatus* je znana iz jame pri Molidniku (Matajur) in iz snežnic na Kaninu. Tipična oblika *Oryotus micklitzi micklitzi* živi v mrzlih jamah in snežnicah Jelovice, Ratitovca in Soriške planine. Našli so jo tudi v jamah in breznih Mežakle, Pokljuke in Pršivca. Ta drobna, slepa vrsta je na Ratitovcu pogosta.

Trogloorhynchus anophthalmus

Trogloorhynchus anophthalmus
(naravna velikost: 4–5 mm).
Foto: Bojan Kofler

Trogloorhynchus anophthalmus je endemit Gorenjske in Dolenjske. Ta slepa, temno rjavo obarvana vrsta hrošča rilčkarja je ena od petih v Sloveniji zastopanih vrst rodu *Trogloorhynchus* (*Trogloorhynchus anophthalmus*, *Trogloorhynchus anophthalmoides*, *Trogloorhynchus pretneri*, *Trogloorhynchus celejensis*, *Trogloorhynchus ajdovscanus*). Živi v zemlji, pa tudi v jamah. Tako jo je mogoče najti v gozdovih pod globoko zakopanimi kamni, pa tudi v nekaterih jamah.

Že več kot dvajset let intenzivno raziskujem podzemno favno hroščev na Škofjeloškem. Na vrsto sem doslej naletel le trikrat. Prva najdba datira v leto 1986, ko sem našel en primerek pod globoko zakopanim kamnom v gozdu, prav na vrhu 882 m visokega Špika (Racmanski Kovaški vrh) nad Železniki. Leta 1989 je sledila najdba dveh primerkov v Bohkovem breznu pri Škofji Loki. Zadnja najdba je bila leta 1998, ko se je v opuščnem rudniku Štoln na Altemavru, v neposredni bližini Krekove kočje na Ratitovcu ujel v past en primerek.

LITERATURA

- M. Zakrajšek: *Zapisnik terenskih ogledov – Klomsko brezno*. DRP Škofja Loka, 1997.
- B. Kofler: Klomsko brezno. *Loški razgledi 47/2000*. Škofja Loka: Muzejsko društvo Škofja Loka, 2000. Str. 25–29.
- M. Zakrajšek: *Zapisnik terenskih ogledov – Jelenček*. DRP Škofja Loka, 1997.
- P. Jeram: *Zapisnik terenskih ogledov – Brezno na Kamrci*. DRP Škofja Loka, 1996.
- W. Zakrajšek: *Dopolnilni zapisnik terenskih ogledov – Brezno na Kamrci*. DRP Škofja Loka, 2005.
- S. Primožič: *Zapisnik terenskih ogledov – Jama pod žičnico*. DRP Škofja Loka, 1995.
- M. Zakrajšek: *Zapisnik terenskih ogledov – Brezno pod žičnico*. DRP Škofja Loka, 1995.
- W. Zakrajšek: *Zapisnik terenskih ogledov – Kosmatula*. DRP Škofja Loka, 1996.
- S. Primožič: *Zapisnik terenskih ogledov – Polhovo brezno*. DRP Škofja Loka, 1997.
- M. in W. Zakrajšek: *Zapisnik terenskih ogledov – Jašek sv. Jožefa in sv. Franciška*. DRP Škofja Loka, 2001.
- M. in W. Zakrajšek: *Zapisnik terenskih ogledov – Kela*. DRP Škofja Loka, 2005.
- F. Šušteršič: Delovni seznam jam severne Slovenije. *Naše jame 37*. Ljubljana: Jamarska zveza Slovenije, 1995. Str. 98–152.
- J. Bole: *Ratitovec*. Vodniki po loškem ozemlju. Ur. A. Ramovš. Škofja Loka: Muzejsko društvo v Škofji Loki, 1978.
- Kataster jam. Ljubljana: JZS, 2003.
- B. Kofler: Presenetljivo odkritje ali nekaj o najdbi nove, redke vrste slepega hrošča *Orotrechus koflerianus*. *Loški razgledi 48/2001*. Škofja Loka: Muzejsko društvo Škofja Loka, 2001. Str. 67–69.
- B. Kofler: Novoodkrite vrste in podvrste hroščev iz okolice Žirov in Železnikov. *Loški razgledi 46/1999*. Škofja Loka: Muzejsko društvo Škofja Loka, 1999. Str. 281–284.
- T. Trilar et al.: *Alpe*. Narava Slovenije. Ljubljana: Prirodoslovni muzej, 2004. Str. 102–108.